

amely a helyzeti és a kinetikus energia egymásba történő átalakulására vezet vissza az eróziós folyamatokat. Ebben a témában hangzott el magyar részről KERTÉSZ Á. két előadása, az egyikben a Balaton egyik mellékvíze, a másikban (amelyet az osztrák társszerző, O. NESTROY adott elő) egy stájerországi mintaterület volt a talajeróziós kutatások helyszíne.

Természetesen nagy érdeklődés kísérte azokat a beszámolókat, amelyek külföldi kutatók kalábriai vizsgálataival foglalkoztak. Ilyenben pedig nem volt hiány, hiszen a fentiekben kívül Th. VAN ASCH Hollandiából, R. LHÉNAFF Franciaországból vagy P. ERGENZINGER az NSZK-ból egyaránt dolgoztak ezen a területen. A helyszellemre tette, hogy sokan vállalkoztak arra, hogy újabb adalékokat szolgáltatassanak a tektonikus és az éghajlati tényezők eróziós hatásainak szétválasztásához. A különböző hatások valódi súlyának feltárása nagyban elősegítheti majd a laboratóriumi modellek átültetését is a terepi valóságba.

A kétnapos ülészek után még mindig sok látnivaló várt ránk, ezúttal Kalábria D-i felében. A Gioia Tauro-síkságon, H. GUERRICCHIO kalauzolásával megismerkedhettünk az 1783. évi kalábriai földrengés természeti hatásaival. A legnagyobb károkat nem is maga a legalább 8-as erősségű földrengés okozta, hanem az, hogy a földrengéssel elzárt folyók később átszakították természetes gátjaikat, ami katasztrofális árvizekhez vezetett. A B. DUMAS és R. LHÉNAFF által bemutatott szinlok és az Aspromonte („felszabdalt hegység”) tírren oldalát tagoló vetőrajok kapcsolata sok vitás kérdést vetett fel.

Másnap átszeltük az Aspromonte gránit-gneisz hegységét, hogy az 1956 m-es Montalto csúcson keresztül eljussunk az egyik leglenyűgözőbb földcsuszamláshoz, a Costantino „sackung”-hoz. (Újabbal ezzel a német kifejezéssel illetik a nagy kiterjedésű, mély csúszópályájú, főleg húzóódó törmelékmozgással jellemezhető kőzeteformációkat.) A több mint 400 m magasságkülönbséget átívelő földcsuszamlás 1973-ban egy 1800 mm-es csapadékömlést okozó téli felhőszakadás váltotta ki. Nyelve felduzzasztotta a jelenleg is létező, de már szabályozott lefolyással rendelkező Costantino-tavat. A hatalmas tömegmozgást azóta is rendszeresen tanulmányozzák. P. ERGENZINGER ismertette ezután a Buonamico fiumara hordalékszállítására vonatkozó, több évtizedes méréseinek eredményeit. A folyó a földcsuszamlás óta még nem jutott vissza a természetes egyensúlyi állapotba. Ezért a hordalékszállítás modellezése még további hosszú évek munkáját teszi szükségessé.

Az utolsó kirándulás Bianco városka környékére vezetett, ahol agyagon és márgán kifomálódott badlandeket (felárkolt földeket) figyelhettünk meg. Ezen a területen a badlandek mindkét fő típusa, a lekerekített formákat mutató biancane és az élesebb gerincű calanchi is előfordul.

A konferencia megszervezéséért köszönetet mondunk minden olasz barátunknak, elsősorban azonban M. SORRISO-VALVO-ra gondolunk hálás szívvel, aki személyiségével nyújtott garanciát arra, hogy az egész összejövetel nyugodt, vidám hangulatban folyjék le.

LÓCZY DÉNES

VII. Szlovák-Magyar Földrajzi Szeminárium Pozsonyban

Az eseményre 1990. október 9—11. között került sor a Szlovák Tudományos Akadémia Földrajzi Intézetében. A hat szlovák résztvevő az intézmény munkatársai közül került ki, míg a magyar előadók az MTA FKI munkatársai voltak.

A „Tájszerkezetek átfomálódása antropogén hatásra” címmel rendezett tudományos ülészeket S. OCOVSKY osztályvezető nyitotta meg, majd A. BEZÁK, az intézet újonnan megválasztott igazgatója üdvözölte a résztvevőket. Rámutatott, hogy az elmúlt évtizedben a tájban lejátszódott antropogén folyamatok kutatása, valamint a természetföldrajzi körzetesítés témakörében folytatott közös vizsgálódások nyomán jó szakmai kapcsolat alakult ki a szlovák és magyar geográfusok között, ezeket a megváltozott politikai és társadalmi-gazdasági viszonyok közepette is célszerű fejleszteni.

JUHÁSZ Á., delegációnk vezetője válaszában csatlakozott ehhez a véleményhez, majd átnyújtotta az intézet vezetőjének Magyarország Nemzeti Atlasza egy példányát, emlékeztetve arra, hogy az 1980-as évek elején éppen a Szlovák Nemzeti Atlasz járt elől jó példával a modern atlaszkartográfia továbbfejlesztésében.

Az előadások sorát JUHÁSZ Á. nyitotta meg, aki a Paksi Atomerőmű hatásterületének geokológiai vizsgálatairól számolt be. A régió geomorfológiai viszonyainak ismertetése után a sugárterhelés már működő monitoring-rendszerre tájgeokémiai alapon történő továbbfejlesztésének szükségességét (vízválasztók, lejtők és ártéri területek a hasadó anyagok különböző mértékű felhalmozódásával) hangsúlyozta.

J. HANUSÍN a Szlovák-Morva Kárpátokban létesített kb. 20 km²-nyi modellterület morfogenetikai és morfológiai vizsgálatairól számolt be, melyen belül egy 500 m hosszú lejtőn részletesen kutatták az anyagforgalom típusait és hatféle alrendszer különítettek el.

TINER T. a magyarországi modern telekommunikációs rendszerek regionális elemzésével mutatta ki

egyrészt a nyugat-európai szintől való lemaradást, másrészt az ilyen rendszerek (telefon, telefax, CB-lánc, műholdas TV adások vétele, képűjság, kábeltelevé) koncentrálódását Budapesten és környékén, valamint a vidéki nagyvárosokban.

E. KRIPPEL a fentebb már említett kárpáti modellterületen végzett növényföldrajzi kutatásokról szól. A körzetben a XVIII. sz.-ban jelentek meg a telepések, akik átlagosan 50 fős tanyabokrokban (szlovákul: kopanice) éltek. A vizsgálatok a két és fél évszázados földhasználati változásokat kísérték nyomon, különös tekintettel az utóbbi 40 év nagyüzemi gazdálkodásának hatására.

A magyarországi cigányság térbeli szegregációja képezte KOCSIS K. és KOVÁCS Z. közös előadásának témáját. A három időszakra (1893, a két világháború között, 1980-as évek) rendelkezésre álló tematikus térképek és egyéb adatok képet adtak a cigányság területi elhelyezkedésének dinamikájáról, demográfiai struktúrájáról, társadalmi beilleszkedéséről. A szövetkezetesítés és az iparosítás nyomán a cigányság fő vándorlási irányai a kis falvak, az ipari központok és degradált városközpontok felé mutatnak. Szoros térbeli korreláció tapasztalható az ország elmaradott térségei és a cigányság által lakott vidékek között.

P. MARIOT a Pozsony környéki üdülőövezet vizsgálatából kiindulva a következőket állapította meg: az ilyen körzetek megjelenése átalakítja a földhasznosítási szerkezetet, pozitív hatással van az épített környezetre, elősegíti a közművek és szolgáltatások fejlesztését, ugyanakkor kedvezőtlenül hat a természeti környezetre, kihívást jelent a víz- és erdőgazdálkodásnak, higiéniai és tájszisztikai problémákat vet fel.

JUHÁSZ Á. a Bakonyról 1:100 000 ma.-ban készült térképsorozat ismertette (geomorfológiai tematikus térképek, litológia, hidrogeológia, klimatikus tényezők, növényzet, földhasznosítás), kitérve az adatgyűjtési módszerekre (km²-es rácshálózat, űrfelvétel-interpretáció stb.). A szintézis eredménye az V-VII. sz.-ra visszavetített rekonstruált, valamint a jelenlegi állapotot tükröző geoökológiai térkép.

M. LEHOTSKÝ egy környezeti hatástanulmányt mutatott be, amelyet a Magas-Tátrától D-re építendő autópálya tervezéséhez készítettek. A tájelemzés részletesen kitér a makro-, mezo- és mikro-szinten jelentkező konfliktusokra. A 19 lehetséges változat közül sokváltozós analízissel készültek ajánlások.

BASSA L. a visontai külfejlesztés példáján érzékeltette a földrajzi vizsgálatok alkalmazhatóságát átfogó tájrekonstrukciós tervek készítésekor, a rekultivált területek földértékelésében és a környezeti monitorrendszer működtetése során (utóbbi távérzékelési módszerekkel). A szlovák geográfusok a bőszi vízlépcső építését megelőzően a hatásterületet ágazati szempontból (élőhelyek védelme, vízellátás, mező-, erdő- és halgazdálkodás, rekreáció, közlekedés) értékelték, amelyről M. LEHOTSKÝ számolt be.

F. PODHORSKÝ az ingázási szokásokban a települések eltérő közlekedési helyzetének hatására bekövetkezett változásokat ismertette. Végül J. LACIKA beszélt a tájak funkcionális elhatárolásáról a Gömör—Borsodi-érchegység egyik körzetében (Cerová vrchovina). Az alkalmazott geomorfológiai tanulmány első lépéseként 1:50 000 ma. tematikus térképek készültek, melyek alapján sor került a jelenlegi és az optimális földhasználat korrelációs analízisére. A munka során három fő geomorfológiai körzetet határoltak el, ezeken belül ajánlást dolgoztak ki az alapvető hasznosítási tevékenységek (mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, turizmus stb.) optimalizálására, a megfelelő tájpotenciálok szem előtt tartásával.

A szeminárium során kirándulást szerveztek a Dévényi-kapuhoz. Érdekes, hogy egészen az előző évben lejátszódott politikai változásokig az ilyen látogatásokat óvintézkedések kísérték és tilos volt a fényképezés, tekintettel a Duna és Morva folyók közepén húzódó államhatárra. Ma már mindez a múlté, a Morván megjelentek az evezősök és Dévény falu határában autóbuszok várakoznak a kompra.

A találkozó harmadik napján terepbejáráson vettünk részt a Kis-Kárpátok és a Kisalföld területén J. HANUSÍN és J. LACIKA vezetésével. (Útvonal: Pozsony—Pozsonyszentgyörgy—Bazin—Szomolány—Bradlo—Brezova—Nagyszombat.) Szlovák kollégáink a régiókat természet-, ill. társadalomföldrajzi szempontból ismertették (geológiai-tektonikai szerkezet, geomorfológiai viszonyok, ill. a szőlőtermelés kiemelkedő szerepe a településrendszer kialakulásában a Kis-Kárpátok DNY-i lábánál; a vidék hagyományosan fontos közlekedésföldrajzi szerepe: korábban erre vezetett az Esztergom—Nagyszombat—Brünn közötti „borostyánút”, jelenleg a Pozsonyt elkerülő kamionforgalom elvezetésében van jelentősége; a kolonizációk hatása a Fehér- és Kis-Kárpátok között elterülő dombvidékre; a mezőgazdaság problémái és perspektívái). Maradt idő a kulturális-turisztikai nevezetességek (a szomolányi Pálffy-kastély, a Bradlon emelt Stefánik-emlékmű, a nagyszombati belváros rekonstrukciója) bemutatására is.

A szeminárium anyagának megjelentetésére a szlovák fél vállalkozott. A következő találkozó színhelye Magyarország lesz 1994-ben. Megkezdődtek a tárgyalások az elkövetkező évek kétoldalú együttműködési témáinak pontosítására is.

BASSA LÁSZLÓ